

INFORMÁCIE PRE VEREJNOSŤ

**Okresný úrad Turčianske Teplice
odbor krízového riadenia**

INFORMÁCIE PRE VEREJNOSŤ

(podľa § 15a zákona NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov)

Poslaním civilnej ochrany je v rozsahu vymedzenom zákonom o civilnej ochrane obyvateľstva chrániť životy, zdravie, majetok a vytvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas mimoriadnej situácie.

Práva a povinnosti v civilnej ochrane

Fyzická osoba má právo na včasné varovanie pred hroziacim nebezpečenstvom, na evakuáciu a ukrytie a na informácie o spôsobe ochrany, na bezprostrednú pomoc pri ohrození života, zdravia a majetku.

Fyzické osoby majú právo na vytvorenie podmienok na zabezpečenie prípravy na civilnú ochranu, ktorej cieľom je umožniť získanie vedomostí v sebaochrane a pomoci iným v núdzi.

Fyzické osoby sú povinné:

- riadiť sa pokynmi orgánov štátnej správy a samosprávy a záchranných zložiek,
- riadiť sa pokynmi na ukrytie a evakuáciu,
- vykonať opatrenia na ochranu potravín, vody, hospodárskych zvierat a krmív, ktoré vlastnia alebo im boli zverené,
- plniť úlohy v jednotkách a zariadeniach civilnej ochrany podľa určenia a zaradenia a na plnenie sa vopred pripraviť,
- vykonávať časovo obmedzené práce pre civilnú ochranu súvisiace s bezprostrednou ochranou života, zdravia a majetku,
- poskytnúť vecné prostriedky, ktoré vlastnia alebo užívajú,
- poskytnúť potrebné priestory a prostriedky na dočasné ubytovanie evakuovaných osôb,
- poskytnúť podľa svojich schopností a možností osobnú pomoc pri likvidácii a na odstraňovaní následkov živelnej pohromy alebo havárie v meste.

Podrobnosti týkajúce sa povinností a oprávnení v civilnej ochrane nájdete v zákone NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

Ďalšie informácie súvisiace s plánom ochrany obyvateľstva je možné získať na:

Okresný úrad Turčianske Teplice
odbor krízového riadenia
SNP 514/122
039 01 Turčianske Teplice
tel. č.: 043/5526 681
mobil: 0918 842 690
e-mail: okr.tr@minv.sk

Zverejnené informácie sú v súlade so zákonom č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov a nevzťahujú sa na žiadne obmedzenia vyplývajúce zo zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

OBSAH:

1. ŽIVELNÉ POHROMY

- 1.1 Oblasti možného ohrozenia povodňami a záplavami z povrchových vodných tokov
- 1.2 Oblasti možných veľkých lesných požiarov
- 1.3 Oblasti možného ohrozenia seizmickou činnosťou, zosuvmi pôdy, skál a lavín
- 1.4 Mimoriadne javy poveternostného a klimatického charakteru

2. HAVÁRIE

- 2.1 Oblasti možného ohrozenia závažnou priemyselnou haváriou
- 2.2 Oblasti možného ohrozenia vyplývajúce z umiestnenia nebezpečných látok (stacionárne zdroje ohrozenia)
- 2.3 Oblasti možného ohrozenia spojené s únikom nebezpečných látok pri všetkých druhoch prepráv (prehľad trás)

3. KATASTROFY

- 3.1 Oblasti možného ohrozenia vyplývajúce z umiestnenia jadrových zariadení
- 3.2 Oblasti možného ohrozenia spôsobené leteckou prevádzkou
- 3.3 Oblasti možného ohrozenia v prípade porušenia vodnej stavby
- 3.4 Riziká nožnej kumulácie rôznych druhov mimoriadnych udalostí

4. TERORIZMUS

- 4.1 Možné ciele teroristického útoku (špecifikácia a vytypovanie priestorov a objektov ako možných cieľov)

1. ŽIVELNÉ POHROMY

1.1 Oblasti možného ohrozenia povodňami a záplavami z povrchových vodných tokov

Vzhľadom na charakter územia okresu Turčianske Teplice a vodné toky prechádzajúce jeho územím môžu vznikáť lokálne povodne. Územie okresu Turčianske Teplice spadá do povodia Váhu. Zrážková voda z celej plochy je odvodňovaná prevažne povodím rieky Turiec do Váhu (99,13 %) a len malá časť z pohoria Žiar spadá do povodia rieky Nitry (0,87 %). Významnejšími pravostrannými prítokmi na území okresu sú Teplica, Dolinka, Ivančinský, Čepčinský a Diviacky potok, Mútnik a Javorovec. Ľavostrannými Polerieka, Sokol, Jasenica, Piešť, Besná voda, Lúčna, Požeský, Hájsky, Hlboký a Kozí potok.

Rieka Turiec je upravená len od výustnej časti 0,0 km v dĺžke 9,6 km. V neupravenej časti sa Turiec často vybrežuje a zaplavuje pozemky v okolí najmä v priestore obcí Moškovec a Dubové.

Toky v okrese Turčianske Teplice

Por. číslo	Názov vodného toku	Povodie	Využitie	Dĺžka toku na území okresu (km)
1.	<i>Biela voda</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok	3,93
2.	<i>Briešťanka</i>	Váh	Iné	6,58
3.	<i>Čepčinský potok</i>	Váh	Iné	7,14
4.	<i>Čierna voda</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok	11,84
5.	<i>Dedinský potok</i>	Váh	Iné	7,14
6.	<i>Dolinka</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok	18,36
7.	<i>Ivančinský potok</i>	Váh	Iné	6,29
8.	<i>Jasenica</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok	10,60
9.	<i>Javorovec</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok	5,70
10.	<i>Kozí potok</i>	Váh	Iné	6,90
11.	<i>Lúčky</i>	Váh	Iné	6,96
12.	<i>Lúčna</i>	Váh	Iné	8,54
13.	<i>Mošovský potok</i>	Váh	Iné	7,05
14.	<i>Mútnik</i>	Váh	Iné	8,35
15.	<i>Piešť</i>	Váh	Iné	7,76
16.	<i>Polerieka</i>	Váh	Iné	7,04
17.	<i>Sokol</i>	Váh	Iné	7,60
18.	<i>Somolický potok</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok	6,87
19.	<i>Teplica</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok	28,51
20.	<i>Turček</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok	6,14
21.	<i>Turiec</i>	Váh	Vodohospodársky významný vodný tok, Vodárenský vodný tok	50,02

Zo skúseností z posledných rokov vieme, že povodne môžu postihnúť ktorúkoľvek obec, dokonca i takú, cez ktorú nevedie priamo vodný tok. Z uvedeného vyplýva, že povodňou sú ohrozené všetky obce okresu Turčianske Teplice.

Konkrétne následky je ťažko stanoviť, pretože povodne nie sú pravidelným a rovnako sa opakujúcim javom. Zo skúseností však vieme, že v mnohých obciach sú ohrozené domy, cestné komunikácie, mosty, narušené brehy vodných tokov, lesné cesty, porasty, polia, záhrady a podobne. Ako druhotné následky povodne môžu byť zosuvy pôd.

1.2 Oblasti možných veľkých lesných požiarov

Vplyvom nepriaznivých poveternostných podmienok sa môže vytvoriť reálne nebezpečenstvo vzniku veľkých lesných požiarov. K tomu prispieva aj erózia v lesnom prostredí. Lesné požiare môžu vzniknúť najčastejšie v jarnom a v letnom období aj v blízkosti železničných tratí, ktoré

prechádzajú vyššie položenými zalesnenými oblasťami, ale aj počas celkovej dĺžky železničných tratí na území okresu Turčianske Teplice. Jedná sa o tieto oblasti:

Železničné úseky prechádzajúce lesným porastom

Por. číslo	Smer	
1.	Vrútky	Banská Bystrica
2.	Vrútky	Kremnica
3.	Vrútky	Prievidza

Dôsledkom lesných požiarov môže byť zničená lesná vegetácia a v nižšie položených oblastiach aj poľnohospodárska pôda s úrodou. Napriek vyššie uvedeným dôvodom stále ostáva najväčší činiteľ vzniku lesného požiaru zlyhanie ľudského faktora zapríčineného neúmyselnou alebo úmyselnou iniciáciou.

1.3 Oblasti možného ohrozenia seizmickou činnosťou, zosuvmi pôdy, skál a lavín

V okrese Turčianske Teplice sa nachádzajú nasledovné oblasti zosuvy pôd:

Por. číslo	Územie obce	Počet zosuvov
1.	Abramová	6
2.	Slovenské Pravno	6
3.	Rudno	1
4.	Budiš	3
5.	Kaľamenová	1
6.	Dubové	4
7.	Veľký Čepčín	1
8.	Moškovec	1
9.	Blažovce	2
10.	Mošovce	4
11.	Rakša	3
12.	Háj	2
13.	Čremošné	1
14.	Horná Štubňa	10
15.	Turček	5

Zosuvy skál sa v okrese Turčianske Teplice nachádzajú hlavne vo vyššie položených oblastiach.

Miesta s najčastejším registrovaným výskytom zosuvov skál a lavín:

Por. číslo	Názov oblasti	Cestná komunikácia
1.	Horský prechod Šturec (smer BB)	I/14
2.	Horský prechod Kremnické bane (smer ZH)	I/65

Tieto zosuvy ohrozujú cestné komunikácie, ale aj železničné trate. Obyvateľstvo nie je priamo ohrozené a nie sú ohrozené ani inštitúcie a podniky v okrese Turčianske Teplice. Zosuvy sú aktívne najmä v jarnom a zimnom období v dôsledku pôsobenia vody a mrazu.

Okres Turčianske Teplice sa nachádza v pásme **7. stupňa MCS** (Mercalioho - Cancaniho-Siebergovej stupnice) - veľmi silné zemetrasenie. Pozorované účinky tohto stupňa sú nasledovné:

- vznikajú trhliny na budovách,
- kývajú sa stromy,
- posúvajú sa ťažké predmety,
- rozoznievajú sa zvony a iné.

1.4 Mimoriadne javy poveternostného a klimatického charakteru

Turčiansku kotlinu zaraďujeme na Slovensku medzi chladnejšie kotliny, prevláda tu kotlinová klíma – mierne chladná. Vo vyšších polohách sa prejavuje horská klíma - mierne chladná až studená. S pribúdajúcou nadmorskou výškou klesá teplota a rastie úhrn zrážok. Priemerné teploty v mesiaci január klesajú od - 4 °C v oblasti Turčianskej kotliny až po - 6 °C v najvyšších polohách Kremnických vrchov a Veľkej Fatry. V júli sa priemerné teploty šplhajú od 12 °C (Veľká Fatra), v stredných polohách vystupujú na 14 °C a v Turčianskej kotline na 16 °C a viac. Priemerná ročná teplota vzduchu sa pohybuje od 4 °C (Kremnické vrchy, Veľká Fatra) do 7 °C (Turčianska kotlina).

Množstvo a charakter zrážok sa v priebehu roka mení. Najväčšie úhrny dosahujú vysoko položené oblasti Kremnických vrchov a Veľkej Fatry, ktoré tvoria náveternú stranu pohorí. Priemerné ročné úhrny zrážok tu dosahujú až 1200 mm a viac. Stredne položené časti pohorí majú v priemere od 800 -1000 mm zrážok (Žiar). Naopak oblasť Turčianskej kotliny leží z pohľadu výskytu zrážok na záveternej strane, čo má vplyv na množstvo zrážok. Priemerné ročné úhrny zrážok dosahujú v Turčianskej kotline menej ako 800 mm.

Trvanie snehovej pokrývky je často prerušované a v najnižších polohách sa vyskytuje menej ako 80 dní, v najvyšších polohách Kremnických vrchov a Veľkej Fatry až 140 dní.

2. HAVÁRIE

2.1 Oblasti možného ohrozenia závažnou priemyselnou haváriou

Podľa zákona č. 128/2015 Z. z. o závažných priemyselných haváriách je zaradený v našom okrese jeden podnik do kategórie „B“ (Istrochem Explosives, a. s., Bratislava – Sklady priemyselných trhavín a rozniecovadiel Sklené), ktorý manipuluje s trhavinami a rozbuškami (TNT, danubit). Prevádzka je dislokovaná v odľahlej časti pred obcou Sklené. Susedí s Vojenským útvarom 5728 Martin – Muničný sklad Sklené. Následkom havárie môže vzniknúť výbuch s priemerom ohrozenia 175 m a veľkosťou ohrozeného priestoru 0,09621 km².

2.2 Oblasti možného ohrozenia vyplývajúce z umiestnenia nebezpečných látok

V okrese Turčianske Teplice sa nachádzajú tri významnejšie objekty, ktoré manipulujú s chemickými nebezpečnými látkami. Jedná sa o tieto objekty:

Miesto zdroja ohrozenia	VÚ 5728 Martin Muničný sklad Sklené, skladiská munície
Obec	Sklené
Názov nebezpečnej látky	Zalaborované výbušniny v klasickej munícii a trhaviny
Veľkosť ohrozeného priestoru	1,573 km ²

Miesto zdroja ohrozenia	Technické služby Turčianske Teplice -Umelá ľadová plocha
Obec	Turčianske Teplice
Názov nebezpečnej látky	Amoniak
Veľkosť ohrozeného priestoru	0,170 km ²

Miesto zdroja ohrozenia	Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť Banská Bystrica - Úpravňa vody Turček
Obec	Turček
Názov nebezpečnej látky	Chlór
Veľkosť ohrozeného priestoru	0,019 km ²

2.3 Oblasti možného ohrozenia spojené s únikom nebezpečných látok pri všetkých druhoch prepráv

Trasy prepráv nebezpečných látok železničnou dopravou v okrese Turčianske Teplice sú:

- trať č.145 Prievidza - Horná Štubňa
- trať č.170 Zvolen -Vrútky
- trať č.171 Zvolen - Diviaky

Vo väčšine prípadov sa jedná o medzinárodnú prepravu a prepravovaná nebezpečná látka je najčastejšie chemická látka (amoniak, hydroxid sodný, chlorovodík, benzén, propylén, butadién).

Pri cestnej preprave sa najčastejšie prepravujú v malých množstvách po ceste I/65 – smer Banská Bystrica – Martin, Kremnica – Martin a cesta II/519 smer Prievidza – Martin. Prepravované sú najčastejšie skvapalnené plyny ako acetylén, kysličník uhličitý, kyslík, dusík, argón.

3. KATASTROFY

3.1 Oblasti možného ohrozenia vyplývajúce z umiestnenia jadrových zariadení

V okrese Turčianske Teplice sa nenachádzajú žiadne jadrovo-energetické zariadenia. Jadrovo-energetické zariadenia v Mochovciach a v Jaslovských Bohuniciach svojimi oblasťami ohrozenia nezasahujú do územia okresu Turčianske Teplice.

3.2 Oblasti možného ohrozenia spôsobené leteckou prevádzkou

Nad územím okresu Turčianske Teplice prechádzajú významné letecké koridory, ale reálna hrozba vzniku veľkých leteckých nehôd je nepravdepodobná.

Na našom území sa nachádza rádiovo navigačné zariadenie letovej prevádzky:

Názov	Dubové NDB
Identifikátor	DBV (-.. -... ...-)
Frekvencia	310 KHz
Lokalizácia	48.858101 48 51.486053 N N48 51 29, 18.799400 18 47.964020 E E018 47 57
Využitie	Vysoké a nízke úrovne navigácie (vysoký výkon)

3.3 Oblasti možného ohrozenia v prípade porušenia vodnej stavby

Pri rozrušení Vodnej stavby Turčiek by došlo k vážnemu ohrozeniu života, zdravia, majetku a životného prostredia nižšie uvedených obcí:

Výpočet prielomovej vlny pre jednotlivé obce

Názov obce alebo miesta	Max. výška prielomovej vlny nad brehom v obci	Rýchlosť prielomovej vlny v oblasti obce	Čas dobehu prielomovej vlny do obce	Čas poklesu prietoku v oblasti obce na Q_{100}	Poznámka (označenie účinku)
	[m]	[m.s ⁻¹]	[h:min]	[h:min]	
<i>Horný Turček – vetva Turiec</i>	8,12	5,9	0:03	3:55	zaplavené – zničené 100 %
<i>Turček – vetva Turiec</i>	3,05-2,75	11,10-10,70	0:06	3:58	zaplavené – zničené 80 %
<i>Sklené</i>	3,6	9,4	1:30	4:30	zaplavené okrajovo
<i>Dubové – vetva Turiec</i>	1,4	4,9	2:25	5:50	zaplavené – zničené 70 %
<i>Ivančiná (časť Dvorec) – vetva Turiec</i>	2	3	3:10	7:05	zaplavené – zničené 40 %
<i>Abramová (osada)</i>	3	2,4	3:44		zaplavené okrajovo

Názov obce alebo miesta	Max. výška prielomovej vlny nad brehom v obci	Rýchlosť prielomovej vlny v oblasti obce	Čas dobehu prielomovej vlny do obce	Čas poklesu prietoku v oblasti obce na Q ₁₀₀	Poznámka (označenie účinku)
<i>Laclavá</i>)					
<i>Moškovec</i>	3,4	6,7	3:55	8:25	zaplavené okrajovo
<i>Blažovce</i>	4,0	3,9	4:10	8:55	zaplavené okrajovo

V dôsledku prielomovej vlny by sa musela vykonať evakuácia obyvateľstva z ohrozeného územia:

Evakuácia obyvateľstva z dôvodu rozrušenia Vodnej stavby Turček

Evakuácia		Umiestnenie	
z obce	počet	počet	do obce
<i>Turček</i>	100	100	<i>Turček</i>
<i>Sklené</i>	120	120	<i>Sklené</i>
<i>Dubové</i>	440	440	<i>Dubové</i>
<i>Ivančiná (časť Dvorec)</i>	20	20	<i>Ivančiná (časť Dvorec)</i>
<i>Abramová (osada Laclavá)</i>	20	20	<i>Abramová (osada Laclavá)</i>
<i>Moškovec</i>	5	5	<i>Moškovec</i>
<i>Blažovce</i>	10	10	<i>Blažovce</i>
<i>Turček</i>	590	590	<i>Horná Štubňa</i>
CELKOM	1 305	1 305	

3.4 Vyhodnotenie ohrozenia následkov výpadku energií pri mimoriadnej udalosti

K rozsiahlemu rozrušeniu energetických sietí a rozvodov môže dôjsť v týchto prípadoch:

- pri živelných pohromách ako sú napr. víchrice, zemetrasenia, veľkoplošné požiare, pričom postihnutá oblasť bude v miestach najbližších nezasiahnutých úsekových vypínačov odpojená od dodávok,
- pri haváriách spojených s poškodením rozvodných sietí, ich zariadení a diaľkovodov, môže prísť k dlhodobému výpadku dodávky energií.

Závažnosť a rozsah následkov bude závisieť od charakteru a doby výpadku, ktoré budú ovplyvnené:

- stupňom rozrušenia energetických rozvodov a sietí (VVN, VN, plynovod),
- stupňom rozrušenia drobných rozvodov odberateľov,
- prioritami odberateľa,
- možnosťou využitia náhradných zdrojov.

V prípade rozsiahleho rozrušenia energetických sietí a rozvodov sa predpokladá, že obnova po umožnení vstupu do postihnutej oblasti bude časovo náročná a nadobudne charakter dlhodobého výpadku. Zabezpečenie dodávky energií za každých podmienok nie je v technických možnostiach energetiky. Z tohto dôvodu provizórny prívod energií bude možné zabezpečiť len pre najdôležitejšie (prioritné) objekty.

3.5 Priestory zvýšeného epidemického a epizootického ohrozenia

Epidemické ohrozenia

Priestory zvýšeného epidemického ohrozenia predstavujú potravinárske zariadenia :

- výrobné potravín,
- zariadenia spoločného stravovania,
- veľkosklady (vodovody, vodojemy).

V prípade mikrobiálnej kontaminácie potravín a vody v hore uvedených zariadeniach môže dôjsť k výskytu choroboplodných zárodkov v požívatinách a tým k vzniku epidémii napr. :

- salmonelóz,
- črevnej úplavice,
- brušného týfusu a paratýfusu,
- botulizmu a pod.

3.6 Riziká nožnej kumulácie rôznych druhov mimoriadnych udalostí

Na území okresu Turčianske Teplice je vysoké riziko vzniku DOMINO EFEKTU medzi dvomi objektami (ohrozovateľmi) Istrochem Explosives, a. s., Bratislava – Sklady priemyselných trhavín a roznecovadiel Sklené a Vojenský útvar 5728 Martin – Muničný sklad Sklené.

4. TERORIZMUS

4.1 Možné ciele teroristického útoku (špecifikácia a vytypovanie priestorov a objektov ako možných cieľov)

Prehľad priestorov vytypovaných ako možné ciele chemického terorizmu

Obec/Mesto	Názov priestoru	Maximálna predpokladaná kumulácia osôb		
		počet	Časový interval	
			od – do hod.	v dňoch
Turčianske Teplice	COOP Jednota	150	06:00 – 18:00	Pracovné dni a víkendy
	Supermarket TESCO	100	08:00 - 21:00	Pracovné dni a víkendy
	Obchodný dom BILLA	100	08:00 - 21:00	Pracovné dni a víkendy
	Obchodné centrum KOCKA	80	08:00 - 16:00	Pracovné dni a víkendy
	Autobusová stanica Diaľkové linky	70	06:00 - 16:00	Pracovné dni
	Železničná stanica	150	06:00 - 16:00	Pracovné dni
	Kaplnka sv. Jána Nepomuckého	200	Počas bohoslužieb	Nedele a sviatky
	Zariadenia Slovenských liečebných kúpeľov	1 000	00:00 – 24:00	Pracovné dni aj víkendy

SPÔSOBY VAROVANIA OBYVATEĽSTVA

Varovanie obyvateľstva je zabezpečené prostredníctvom sirén varovnými signálmi:

„**VŠEOBECNÉ OHROZENIE**“ – dvojminútovým kolísavým tónom sirén pri ohrození alebo pri vzniku mimoriadnej udalosti, ako aj pri možnosti rozšírenia následkov mimoriadnej udalosti,

„**OHROZENIE VODOU**“ – šesťminútovým stálym tónom sirén pri ohrození ničivými

účinkami vody.

Koniec ohrozenia alebo koniec pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti sa vyhlasuje signálom „**KONIEC OHROZENIA**“ – dvojminútovým stálym tónom sirén bez opakovania.

Varovné signály a signál „**KONIEC OHROZENIA**“ sa následne dopĺňajú hovorenou informáciou prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov (vo vysielaní rozhlasových a televíznych staníc), v rámci obce miestnym rozhlasom. Slovná informácia obsahuje deň a hodinu vzniku alebo skončenia ohrozenia, údaje o zdroji a druhu ohrozenia, údaje o veľkosti ohrozeného územia, základné pokyny pre činnosť obyvateľstva.

Na obývanom území obce neozvučenom sirénami ani miestnym rozhlasom (uviesť miestne časti, názvy ulíc a pod.) bude varovanie obyvateľstva a vyrozumenie osôb zabezpečené (uviesť konkrétne možnosti obce ako napr. pomocou verejnej telefónnej siete, pomocou motorového vozidla vybaveného rozhlasovým zariadením a pod.).

Preskúšanie prevádzkyschopnosti systémov varovania obyvateľstva sa vykonáva dvojminútovým stálym tónom sirén po predchádzajúcom informovaní obyvateľstva o čase skúšky prostredníctvom hromadných informačných prostriedkov. Koordináciu preskúšavania týchto systémov vykonáva Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

ZÁCHRANNÉ PRÁCE

Záchranné práce sa riadia na základe skutočnej situácie a jej predpokladaného vývoja vyjadreného na mape v pláne alebo v geografickom informačnom systéme.

Pri riadení záchranných prác sa ukladajú úlohy a vydávajú ústne alebo písomné príkazy na ich vykonanie a kontroluje sa ich plnenie. Ústne príkazy sa následne vyhotovujú v písomnej forme. Príkazy sa vydávajú aj na:

- a) uvedenie síl a prostriedkov do pohotovosti,
- b) rozvinutie miesta riadenia,
- c) zaujatie záložného miesta riadenia,
- d) určenie komunikácií na záchranné práce,
- e) uzavretie ohrozeného alebo postihnutého priestoru,
- f) vytvorenie podmienok na prežitie ohrozeného alebo postihnutého obyvateľstva,
- g) skončenie prác na ohrozenom území alebo na území postihnutom mimoriadnou udalosťou,
- h) povolanie na osobné úkony,
- i) vecné plnenie,
- j) odvolanie subjektov po vykonaní záchranných prác.

Okresný úrad riadi záchranné práce, ak nepatria do pôsobnosti iných orgánov štátnej správy, právnických osôb, fyzických osôb – podnikateľov alebo obcí; prednosta obvodného úradu je oprávnený ukladať úlohy a vydávať príkazy vedúcim iných štátnych orgánov, starostom obcí, štatutárnym orgánom právnických osôb a fyzickým osobám vo svojom územnom obvode súvisiace s riadením záchranných prác.

Na zabezpečenie činnosti subjektov vykonávajúcich záchranné práce sú vykonávané opatrenia, ktoré sú zamerané najmä na:

- zásobovanie vodou a potravinami určenými na ľudskú spotrebu,
- dodávku elektrickej energie na osvetlenie a činnosť pracovísk a pohon agregátov,
- zásobovanie pohonnými látkami a náhradnými dielcami,
- dodávky materiálu na zabezpečenie činnosti jednotiek civilnej ochrany,
- finančné zabezpečenie.

NEBEZPEČNÉ VLASTNOSTI A OZNAČENIE LÁTKO

AMONIAK

VZOREC: NH₃ (bezvodý alebo vodné roztoky s viac než 50% NH₃)

UN KÓD: 1005

Vzhľad

Amoniak je bezfarebný, toxický, horľavý a pri určitých koncentráciách aj výbušný stlačený alebo skvapalnený plyn s charakteristickým štipľavým až dráždivým a dusivým zápachom zásaditej príchuti.

Vlastnosti

Amoniak je veľmi nebezpečná, málo horľavá látka. Nebezpečenstvo vznietenia hrozí za vyšších teplôt, pričom sa za tepla (pri požiari) rozkladá na nitrózne plyny. Dýchací prístroj a úplný ochranný odev je nevyhnutný. Vytiekajúca kvapalina prechádza rýchlo do plynnej fázy. Pri rozpínaní plynu sa môžu krátkodobo tvoriť hmly.

Prvá pomoc pri zasiahnutí

Prvá pomoc spočíva v prenesení postihnutých mimo zamorený priestor na čerstvý vzduch, uložení do stabilizovanej polohy, uvoľnení tesných súčastí odevu. Pri zastavení dýchania hneď zaviesť umelé dýchanie alebo dýchanie pomocou prístroja, popr. priviesť kyslík. Postriekané časti odevu, obuv a pančuchy ihneď vyzliecť (vyzúť) a odstrániť. Postihnuté miesta na tele opláchnuť dôkladne vodou. Pri zasiahnutí očí premývať hneď 10-15 minút vodou a potom bórovou vodou alebo Ophthalmom. K tomu účelu treba roztvoriť palcom a ukazovákom očné viečka a nechať pohybovať okom na všetky strany. Postihnutý musí mať úplný telesný pokoj, je možné podávať upokojujúce lieky, zabezpečiť ochranu proti chladu. Zákaz podávania alkoholických nápojov a zákaz fajčenia. Možno je inhalovať vodnú hmlu alebo 1 percentný roztok kyseliny octovej, alebo citrónovej. Pri silnom podráždení dýchacích ciest proti kašľu aplikovať použitie aerosólového dávkovača s Dexametazonom podľa návodu na použitie a neodkladne zabezpečiť odsun do zdravotníckeho zariadenia, resp. privolať lekára.

Toxické účinky amoniaku na človeka

Amoniak je už zmyslovo zistiteľný pri koncentráciách 1 – 5 ppm t.j. 0,6 – 3,5 mg.m⁻³. Pre 8 hod. je prijateľná koncentrácia asi 30 ppm, t.j. 20 mg.m⁻³, a vzhľadom k dobrému návyku je možné vydržať asi hodinu pri koncentráciách 216 ppm t.j. 150 mg.m⁻³. Polhodinový pobyt v koncentráciách 2160 ppm t.j. 1500 mg.m⁻³, je životu nebezpečný a koncentrácie nad 4 300 ppm t.j. 3000 mg.m⁻³, rýchle usmrčujú v priebehu niekoľkých minút. Koncentrácie vyššie ako 10000 ppm t.j. 6950 mg.m⁻³, poškodzujú už priamo aj pokožku a sú teda nebezpečné aj vtedy, ak sú dýchacie cesty chránené. Dlhší pobyt vo vysokých koncentráciách (najmä v uzavretom priestore), má za následok pocit silného podráždenia dýchacích ciest, očí a môže dôjsť ku kŕčom a edému pľúc.

Chronický účinok je obdobný, ako u iných dráždivých látok, t.j. nepríjemné podráždenie očných spojiviek, dráždenie nosohltanu a priedušiek, kašeľ a z neho vznikajúca rozodma pľúc so všetkými vážnymi následkami na možné zmeny vnútorných orgánov, napr. na slezine. Styk s tekutinou vyvoláva na nechránených častiach tela ťažké omrzliny.

CHLÓR

VZOREC: Cl₂

UN KÓD: 1017

Vzhľad

Chlór je nehorľavý žltozelený, štipľavo zapáchajúci, leptavý, jedovatý plyn. V skvapalnenom stave je to svetlá, bezfarebná kvapalina.

Vlastnosti

Chlór je veľmi nebezpečná nehorľavá látka, ktorá je pri zahriatí nestála. Vyskytuje sa ako stlačený alebo skvapalnený plyn v tlakových fľašiach, sudoch alebo cisternách. Uvoľnený skvapalnený plyn rýchlo prechádza do plynného stavu. Pri rozpínaní plynu sa rýchlo tvorí veľké množstvo chladnej hmly. Plyn a hmla sú ťažšie ako vzduch, sú žieravé a jedovaté. Plyn sa len nepatrne rozpúšťa vo vode. Dýchací prístroj a úplný ochranný odev je nevyhnutný.

Prvá pomoc

Preniesť postihnutých na čerstvý vzduch, uložiť do stabilizovanej polohy, uvoľniť im tesné časti odevu. Pri zastavení dychu okamžite zaviesť umelé dýchanie, alebo dýchanie pomocou prístroja, prípadne priviesť kyslík. Zasiiahnuté časti odevu okamžite odložiť a odstrániť. Postihnuté miesta na tele dôkladne opláchnuť vodou, a potom prikryť sterilným obvazom. Pri zasiatí očí ich okamžite 10 -15 minút premývame vodou. Je nutné privolať lekársku pomoc. Transport postihnutých robiť len v ležiacej polohe. Prvú pomoc poskytujeme výhradne v ochrannom odevu s ochranou dýchacích ciest.

Zdravotné ohrozenie

Intenzívny dráždivý účinok chlóru sa uvádza ako následok jeho reakcie s vlhkosťou, pričom vzniká kyslík a chlorovodík. Ide o účinok oxidačný a o účinok kyseliny. Pri styku so živým tkanivom nie je vylúčený ani vznik chlórovaných látok. Po inhalačnej expozícii sa objavuje kašeľ, bolesti na prsiach, zvracanie (v niektorých prípadoch krvavé), pocit dusenia a bolesti hlavy. V citlivosti na chlór sú veľké individuálne rozdiely. (Podľa údajov z literatúry je chlór cítiť od 0,5 ppm až 5 ppm. Koncentrácia 3 – 6 ppm spôsobuje pálenie očí, škriabanie v nose, u citlivejších kašeľ a chrapt. V koncentrácii 15 ppm je dráždenie silné a pobyt trvajúci 30 – 60 minút, je považovaný za nebezpečný. Nebezpečenstvo vzniku edému pľúc je pri koncentrácii 50 ppm veľké už po veľmi krátkej expozícii. V koncentrácii 100 ppm nie je možné vydržať dlhšie než minútu. Koncentracii 1000 ppm môže usmrtiť už po niekoľkých vdýchnutiach.

PROPÁN - BUTÁN

Názov výrobku: Propán-Bután zmes

Chemický názov: Propán

Bután

Chemický vzorec: C₃H₈
C₄H₁₀

Vlastnosti

Je bezfarebný plyn horľavý a výbušný plyn, sladkastého zápachu, pri použití odorantu ako varovnej látky má charakteristický merkaptánový zápach (po síre). Používa sa na vykurovanie a pohon motorových vozidiel a priemyselné využitie spaľovaním v špeciálnych horákoch.

Poznámka

C₅ uhl'ovodíky a vyššie môžu byť nahradené čiastočne alebo celkom C₄ uhl'ovodíkmi, pričom súčet obsahov uhl'ovodíkov C₄ a C₅ a vyšších neprekročí pri letnom druhu 63 % a zimnom 42 %.

Prvá pomoc

Vdychovanie nízkej koncentrácie plynu so vzduchom má mierne narkotické účinky na centrálnu nervovú sústavu, ktorá vedie k depresiám. Vdychovanie vysokej koncentrácie plynu so vzduchom môže spôsobiť kómu, ktorej predchádza stav podobný opitosti a strata svalovej koordinácie. Narkotické účinky sa prejavujú až pri koncentráciách ďaleko vyšších ako je medza zápalnosti.

Vzhľadom k tomu, že môže vo vzduchu nahradiť kyslík, pôsobí ako jednoduchý asfyziant (látka spôsobujúca dusenie).

V prípade nadýchnutia postihnutého treba premiestniť zo zamoreného priestoru na čerstvý vzduch. Udržiavať v teple a pokoji.

Pri ťažších prípadoch použiť dýchač prístroj. Ak postihnutý nedýcha, je treba zaviesť umelé dýchanie z úst do úst, prípadne umelé dýchanie s vonkajšou masážou srdca. Privolať lekára. Dbáť na vlastnú bezpečnosť.

Pri zasiahnutí pokožky, alebo očí kvapalným plynom dochádza odparovaním plynu pri cca - 22 °C ku vzniku studených popálenín/omrzlín. Postihnuté miesto minimálne 15 minút oplachovať vodou. Uvedomte si, že aj drobné povrchové popáleniny vyžadujú sterilné ošetrovanie pri poskytovaní prvej pomoci a definitívne ošetrovanie v lekárskej ambulancii.

Opatrenia pri úniku

Opustiť zamorený priestor. Postarať sa o dostatočné vetranie. Odstrániť zdroje požiaru. V zamorenom priestore zákaz používať iskriace náradie, prístroje, ktoré nie sú vybavené do prostredia, zapínať alebo vypínať elektrické osvetlenie.

Pokúsiť sa zastaviť unikanie plynu. Vzhľadom k tomu, že plyn je ťažší ako vzduch, zabrániť vniknutiu do kanalizácie, pivníc, podzemných priestorov, preliačín a jám vyskytujúcich sa pod úrovní terénu.